

**MOP MS MAKHANYA, MOGOKGO LE MOTLATSA MOKHANSELARA
YUNIBESITI YA AFORIKA BORWA
KAMOGELO LE PULO: KHANSELE YA KOMITI YA MERERO YA BAITHUTI
LE AKATEMI
HOLO YA SENATE, KHEMPASE YA MUCKLENEUK
23 MOTSHEGANONG 2019**

- Mop GM Nkondo Modulasetulo wa ASACoC le ditokololo tsa Khansele tse dingwe tse di leng teng
- Ditokololo tsa ASACoC
- Mop Veronica McKay: Motlatsa Mogokgo wa nakwana: Kgolagano ya Setshaba ya Go ithuta, Go ruta le Tshegetso ya Baithuti

- Mop Thenjiwe Meyiwa, Motlatsa Mogokgo: Patlisiso, Dithuto tsa Didikerii tsa pele, Boitshimololeli le Kgwebisano le boVP ba ba leng teng
- Badini ba Khuduthamaga ba rona
- Badiramongo go tswa mo Lefapheng la Boeteledipele le Phetogo
- Baakatemi ba Unisa le ditokololo tsa tshegetso tsa badiri
- Batsayakarolo ba setheo le baemedi go tswa mo go SRC le dipopo tsa badiri
- Bomme le borre

Ke le dumedisa ba botlhe.

Phetogo e ne e ise e ke e ye go nna botlhofo, bonako le bonolo. Le fa re na le boitlhagiso jwa dikgato jo bo rulagantsweng mo phetogong, jaaka e le mokgwa wa rona le o o tlang go ithuta thata gompiono, fa re tsenelela ka mo porojekeng, ke mo go tona mo re lemogang gore go raraane jang le gore go na le matlhakore a mantsintsi. Ke ka ntlha eo re tlhomang Lefapha la Boeteledipele le Phetogo go tshegetsa yunibesiti yotlhe, mme re tshwarang lona badiramongo ka seatla mo tirong e e tlotlegang.

Ka jalo gompiano ke akantse gore ke abelane ka dikakanyo tse di mmalwa fela ka ga porojeke ya phetogo mo Unisa, gore re tle re di gakologelwe fa re tsamaya go tswa mo sebakeng se sengwe go ya go se se latelang.

Letlhakore la ntlha ke, ka jalo, bolebeledi le tlhotlhwafatso ya seo se diragadiwang go netefatsa gore diKPA tsa rona di lolamisitswe le APP le go netefatsa gore ka mmatota re rebola ditlamego tsa rona (re sa bue ka go latela ditekanyetso). Ka ga jaana go bonagala go na le bosupi ka bobona, fela ke gore ke ntlha ya gore setshaba le jaaka yunibesiti gantsi re siame sentle mo karolong ya tihaloganyo le thulaganyo, mme ga re a siama mo karolong ya tiragatso, bolebeledi le tlhotlhwafatso. Ke rata gore ba botlhe re netefatse gore re dira gore badiri ba rona ba nne le boikarabelo mo tirong ya rona mo tiragatsong, mme gape, mme ka gongwe mo go botlhokwa thata, gore re kgona go ipaya mo pontsheng mo maemong a a tshwanang a tshekatsheko ke balekane ba rona. A na re tsere ka sebele go nna beng ba diporojeke tsa phetogo tsa setheo - mme *boleng* jwa tiro e e masisi eno e re e dirang ke bofe?

Ke leng, sekao, re buang ka “Go tlosa bokoloni le go baya Yunibesiti ya Aforika Borwa mo boemong: Pono le tiragatso”, a ka mmatota re tshepa ka bogolo gore re dira selo se se siameng? E re ke le gakolole ba botlhe gore ga re dire ka boitshekelogo, badiramongo – re mo ponong ya

bogotlhe ya ka fa tlase ga setshaba, kontinente le tshekatsheko, ka jalo re tshwanetse re tlise *motshameko A* wa rona, jaaka fa go buiwa.

Sa bobedi, badiramongo, temoso fela ka ga *bokao*, jo bo golang go nna tlhomamiso e e maatla e e oketsegang ya ditogamaano tsa yunibesiti mo lefatsheng lotlhe ka koketso ka maatla thata. Re lemoga tthatlogo e e golang mo tsepamong mo ditlhagisong tsa tloso ya bokoloni, bosiamisi jwa loago le tekatekano. Go na le mokgatlho o o golang wa patlisiso go kgabaganya dithupiso tse di samaganang le seno le makao a tsona, makao, tiriso ya kitso e e leng teng le kutlwalo mo tlhabololong ya dikhoso, patlisiso, tshegetso ya baithuti, boitshimololeli le kgolagano ya yunibesiti. Re lemoga gape tsepamo mo maikaelelong a tlhabololo ya togamaano (diSDG). Go na le palo e e golang ya diathikele tsa patlisiso, dikarolo tsa dikakanyo le ditlhamo ka ga ditlhogo tseno. Ka tlaopo thata, le fa go le jalo, e ne e le yona yunibesiti eno, Unisa, le naga ya rona Aforika Borwa, e e neng ya dira molao le letlhomiso mo pholising ya ditlamego tsa rona mo bosiamising jwa loago, tekatekano le tokafatso mo thutong. Ka maswabi thata, ke tshaba go bua go re, ga go bonagale go le gontsi mo dintlheng tse di tlhobaetsang tsa phetogo tse di tswang mo dintshing tsa rona kgotsa yunibesiti ya rona tse di fitlhelelang tsela ya tsona mo puisanong ya bogotlhe. Gongwe re ka e tswelletsentle mo go lekaneng kgotsa ga re ntshe mo go lekaneng. Seno, ke a tshepa, se tla fetoga.

Bokao bo bua gore bomaleba ba setheo le bogotlhe le go ipaya mo boemong. Tlamego ya rona mo neeletsanong ya kitso e e refosanngwang le diteng tsa khoso ya Aforika e e kotsi e tshwanetse e tshegetswe ke dikumo le patlisiso e e tla netefatsang gore re tla tsenya lentswe la Aforika ka boitshepo, ka mmatota mo kitsong ya gore ba bangwe ba tla ithuta selo se sengwe go tswa mo go rona.

Kwa bokhutlong, mme seno ke tlhagiso e e bonagalang ka go oketsega jaaka re tsamaya ka tshwaragano thata mo go 2019, phetogo ya rona e na le dikarolo di le 8 le dipilara di le 5. Ke bona badiramongo ba bantsi thata ba tsepame mo karolong kgotsa pilara kwa ntle ya dilo tse tsotlhe tse dingwe. Ng Bopape o tla nanganela mo go seno fa a dira tlhagiso ya gagwe moragonyana gompiono.

Jaaka baeteledipele le babetli ba Unisa, ba botlhe ba dumetse, ga mmogo le badiri ba rona ba botlhe, mo seteng ya mesola: Mekgwa le Boikarabelo jo bo Tshwaraganetsweng; Tshiamo, Boitshimoleledi le Boikaego jwa Baithuti jo bo nang le Boikarabelo; le Seriti mo Pharologantshong. Seno se *tshwanetse* se lemose go nagana ga rona le maitsholo jaaka fa re tsweletsa diporojeke tsa phetogo tsa setheo tse di farologaneng. Ke tla, ka mmatota, ke itumelele go bona fa e le gore mesola eno e akareditswe ka kgolagano kgotsa e seng ka kgolagano mo ditlhagisong tsa rona

gompieno, go neetswe bogare jwa tsona mo setsong sa setheo sa rona le mekgwa le kgolagano ya ka bomo ya bona mo go *ubuntu*/botho.

Wekeshopo ya gompieno e tla neelana ka dingwe tsa dikarabo. Re tla bo re amogela dikitsiso tsa tlaleletso tsa seo se tla bong se dirilwe, ke bomang le gore se atlegile jang. Ditokololo tse dintshwa tsa Khuduthamaga le Botsamaisi jo bo Atolositsweng, Khansele le batsayakarolo ba rona ba tla tliwa mo nakong mo diporojekeng tsa phetogo tse dikgolo tse di leng mo tseleng mo Yunibesiting ya rona. Fa re dira jalo, ke tla rata gore re golagane mo tiregong ya tshekatsheko e e mosola. Ke buile ke ipoeletsa gore diphatlha tsa akatemi di tshwanetse go nna lefelo le le babalesegileng leo mo go lona botlhe ba tshwanetseng ba ikutiwe ba gololosegile go abelana dikakanyo tsa bona. Ka tekatekano go matshwanedi mo batseneding ba botlhe go amogela tshekatsheko ka tlhaloganyo e e bulegileng, mme e seng karabo ya thufulo ya lengole ya go itirisa kgotsa ka kganetso. Fa re batla phetogo ya mmatota, re tshwanetse re akaretse dikakanyo tse tsotlhe. Ga go ope yo o itseng tse tsotlhe. Re fano go ntsha, ka jalo, mme gape go ithuta le go tokafala.

Ke le eleletsa tse dintle, mme ke solofela gore le tla tloga le sedimoseditswe thata, rotloeditswe le go tlamega mo porojekeng ya setheo sa motheo seno.